

Labour utan löften

På Penguinbiblioteket utkom strax före det engelska valet tre skrifter som avsåg att närmare förklara och belysa de tre stridande partiernas syften. Konservatismen företrädde av lord Hailsham, arbetarpartiet av Roy Jenkins, liberalerna av Roger Fulford, alla tre intelligenta och eleganta skribenter, de två sistnämnda kända för utmärkta arbeten i modern historia. De kraftigaste uttrycken och angreppen finns i den liberala skriften. Fulford förklarar att i striden mellan de båda stora partierna väljarna inte vet "vad bråket egentligen gäller"; "konservativa och socialister levererar sin dyrbara batalj helt enkelt för att hålla varann utanför makten... kampen är, trots glöden och ilskan, en ren skenstrid." Det verkliga alternativet, skriver han, representeras av liberalerna; "konservativa och socialister är stillaständets partier, liberalerna är reformens parti." Därför vänder sig väljarna enligt Fulford alltmer till det liberala partiet, som alltså är framtidens parti.

Uttalandet om det liberala partiets utsikter har endast i ytterst blygsam grad bekräftats av det hållna valet. Påståendet att liberalerna skulle ha märkliga nyheter att förkunna och genomföra smakar likaledes mer av valpropaganda än av objektiv analys; Grimond och hans medhjälpare ger visserligen ett starkt intryck av entusiasm och aktivitet, men vad

de egentligen vill — utom proportionalism i stället för majoritetsval — är det inte lätt att komma underfund med. Endast i karaktäristiken av de båda stora partierna synes Fulford ha träffat rätt sätillvida som motsättningarna dessa partier emellan ter sig alltmer oklara och begränsade. Detta har ofta framhållits, särskilt från konservativt håll; högern, som sitter vid makten, angriper sina opponenter dels för att vad de vill är galet, dels för att de inte vill någonting bestämt. För labour är det däremot ett livsintrösse att söka visa att man inte vill något extremt eller farligt, men att man ändå vill något helt annat än högern. Det har blivit allt besvärligare för arbetarpartiet att klara detta dilemma, och det senaste beviset på denna svårighet är debatten på partikongressen i Blackpool.

Här saknades visserligen inte eldande paroller. Ordföranden, mrs Barbara Castle, uppmanade medlemmarna "att gå ut och skapa socialister", partiets store värtalare, Aneurin Bevan, yttrade att partiet inte borde överge sina principer "på grund av deras tillfälliga popularitet i ett för tillfället välmående samhälle". Men för ett skapa socialister bör man helst veta vad socialism är för någonting, och för att hålla på principer är det av värde att kunna fäställa deras innebörd. Det var just detta som visade sig så svårt. Bevans ord antydde att partiet kanske skulle ha större utsikter i ett mindre "välmående samhälle", men labour bör inte rimligen kunna arbeta för eller ens hoppas på att den fattigdom och de orättvisor som partiet gjort så mycket för att avskaffa skall återuppträ för att skänka partiet segern.

Ledaren Gaitskells skickliga och intelligenta tal ställde problemet, men löste det inte; talet verkar i sin helhet som ett ofantligt frågetecken. Gaitskell klagade över att väljarna i väl-

Säker i sadeln?

Gaitskell sitter i sadeln, men Bevan hade, enligt tecknaren, en speciell roll vid labours kongress i Blackpool.

färdssamhället otacksamt vänt sig från det parti som skapat detta samhälle, att kvinnorna — vilka tydligen ansågs mera kortsynta än männen — i alldeles särskild grad svikit partiet. Han avböjde tanken på en allians med liberalerna liksom förslaget att partiet skulle byta namn — med hänsyn till att ordet arbetarparti avskräcker snobbismen. Han framlade sex grunder för partiet — hjälp åt de sämre lottade, social rättvisa och en rättfärdig fördelning, uppbyggandet av ett klasslöst samhälle utan snobberi och privilegier, jämlikhet mellan raser och folk, idealism som motiv för kollektivt och personligt handlande, det allmänna intressets försteg framför det privata intresset. Men alla dessa grunder har den svagheten att alla kan godta dem i största allmänhet, även om tolkningarna vid tillämpningen kan bli olika. De idéer som väcker milt instämmande inom alla kretsar är inte goda papper i en valkamp.

Gaitskells uttalanden om socialisering är särskilt betecknande. Han erkände att socialisering och socialiserade företag var impopulära och rekommenderade ökad propaganda från statsföretagens sida för att hjälpa upp saken. Han talade också om att en del privatägda industrier kanske borde socialiseras; som exempel nämndes skeppsbyggnad och maskintillverkning. Men efter dessa framstötter vek Gaitskell hastigt tillbaka; han menade inte alls att dessa industrier skulle socialiseras, utan blott "att vi inte rimligen kan lova att ingen framtida labourregering kommer att någonsin göra någonting åt dem". Här växer oklarheten till klarhet om att man inte vågar eller vill gå vidare på socialiseringslinjen.

Vad skall man då göra, vilka "stora" saker skall man hita på? Den frågan blev inte besvarad. Enighet fanns blott om att partiorganisationen borde överses och att det behövdes

bättre metoder för att "sälja" den socialistiska politiken — partiorganisationens och den socialistiska politikens syften, utom att vinna nästa val, förblev dunkla.

Labours kongress ger alltså samma intryck som de tyska socialdemokraternas nya program. Detta innebär inte att de socialistiska partierna är mer tvehägsna än andra. Med den lyckade demokratin — som är samtidigt nationell och social — uppstår problemet vad man egentligen skall slåss om. De härskande idéerna är allas idéer, eftersom de uppstått genom en fusion av var för sig föräldrade ideologier. Ekonomiska och sociala svårigheter finns kvar, men de bemästras inte genom slagord och "principer", utan genom klokt arbete utifrån gemensamma värderingar. Därför blir det partibyråkraternas trista roll att förstora de små motsättningarna och att fundera ut de taktiska finter och de reklamgrepp som skall ersätta de döda åskådningarna.

I en artikel

på Stockholms-Tidningens kultursida påstås — jämte mycket annat felaktigt — att Dagens Nyheters chefredaktör i en recension av P H Simons franska litteraturhistoria skulle ha gjort uttalanden om franska och engelska nationalkarakterer, och det påpekas att sådana uttalanden inte går ihop med den kritik mot dylika föreställningar som framförts i Dagens Nyheter. Angreppet kan inte gärna ha tillkommit i god tro; i professor Tingstens recension framhålls just att de skilda tendenser i fransk och engelsk litteratur som han berör inte har att göra med arvsanlagen: "om det ligger något i dessa generaliseringar, måste de påstådda skillnaderna bero på uppfostran och därtill hörande idealbildning." Det kan emellertid också tänkas att skribenten är alltför okunnig för att ha klart för sig skillnaden mellan sådana miljöfaktorer och de "nedärvda psykiska" vilka varit på tal med undervisningen.